

СУТНІСНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

У статті досліджено проблеми інформаційного забезпечення політики сталого розвитку. Доведено, що формування та реалізація стратегії сталого розвитку потребує ефективного управління інформацією, створення (розвитку) системи інформаційно-аналітичного забезпечення політики сталого розвитку на всіх рівнях. Це завдання потребує нових рішень, застосування інноваційних технологій, часу, додаткових людських і фінансових ресурсів, а найголовніше — готовності суб'єктів державного управління спільно працювати над досягненням поставлених цілей.

This article explores the problems of information support sustainable development policy. It is shown that the formation and implementation of strategies for sustainable development requires effective management of information creation (development) of information and analytical support sustainable development policies at all levels. This task requires new solutions, innovative technology, time, additional human and financial resources, and most importantly — the willingness of the public administration work together to achieve goals.

*Ключові слова: інформація, інформаційно-аналітична діяльність, сталий розвиток, державне управління.
Key words: information, information analysis and sustainable development, public administration.*

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Концепція сталого розвитку передбачає новий підхід до вирішення проблем світового та державного устрою, який потребує суттєвих змін у всіх сферах суспільного життя і, насамперед, у сфері державного управління. У зв'язку з переходом до сталого розвитку перед системою державного управління постають нові цілі й завдання, які потребують певної трансформації цієї системи. Так, сталий розвиток висуває на порядок денний усіх країн, у тому числі й України, проблеми, пов'язані з віднайденням балансу між необхідністю глобального управління та збереженням державного суверенітету країн, пошуком ефективних методів вирішення глобальних і локальних питань, визначенням ефективного політичного ладу та системи державного управління. Особливе місце у процесі формування державних стратегій сталого розвитку займає її інформаційна складова, яка передбачає, насамперед, створення системи інформаційного забезпечення і формування відповідних інститутів (суб'єктів інформаційного процесу).

СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ І ЛІТЕРАТУРИ

Проблеми особливостей інформаційного забезпечення управлінської діяльності розглянуто в роботах М. Згуровського [10], А. Михненко [2], О. Осауленка [3], Ю. Сурміна [1], Г. Почепцова [4; 5] та багатьох інших науковців. Науковцями досліджено різні аспекти даної проблеми, проте роль та особливості інформації у формуванні державної стратегії сталого розвитку залишилась поза їх увагою.

Мета статті полягає в обґрунтуванні ролі та особливостей інформації в процесі формування та реалізації стратегії сталого розвитку України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Без якісної достовірної інформації неможливо сформулювати цілі управління, оцінити ситуацію, визначити проблеми, спрогнозувати розвиток подій, підготувати управлінські рішення та проконтролювати їх виконання. Інформаційні відносини, які виникають у процесі державної політики щодо сталого розвитку, при одержанні, використанні, поширенні та зберіганні інформації, регулюються низкою нормативно-правових актів, міжнародними договорами та угодами, законами України, указами Президента України, постановами Кабінету Міністрів та Верховної Ради України, відомчими нормативними актами [6 — 9].

Основним нормативно-правовим актом, який регулює інформаційні відносини, є Закон України "Про інформацію" [8], який: встановлює загальні правові основи одержання, використання, поширення та зберігання інформації; закріплює право особи на інформацію в усіх сферах суспільного і державного життя України; встановлює систему інформації, її джерела; визначає статус учасників інформаційних відносин; регулює доступ до інформації та забезпечує її охорону; захищає особу та суспільство від неправдивої інформації.

Невід'ємною складовою процесу формування та реалізації державної стратегії сталого розвитку є інформація (від лат. informatio — роз'яснення), яку у цьому контексті пропонуємо розуміти як сукупність даних, фактів, характеристик про предмети, явища, процеси та стан економічного, екологічного, соціального розвитку країни. Вона поділяється на управлінську та галузеву. Забезпечення управлінською інформацією дає змогу суб'єктам формування політики щодо сталого розвитку вирішувати значний комплекс завдань: одержувати інформацію, необхідну для обґрунтування цілей і

формування завдань сталого розвитку; забезпечувати аналітичну підтримку управлінських рішень; виявляти наявні та можливі ризики та загрози сталому розвитку, запобігати надзвичайним ситуаціям та підвищувати рівень безпеки; обґрунтовувати підходити до розробки нормативно-правових документів щодо сталого розвитку; удосконалювати організацію і систему управління сталим розвитком.

Проблема сталого розвитку є надзвичайно динамічною, комплексною, вона потребує постійного вдосконалення взаємодії суб'єктів державного управління, що можливе тільки при його належному інформаційно-аналітичному забезпеченні, основою якого є аналітична інформація.

На нашу думку, аналітична інформація про сталий розвиток — це узагальнені відомості щодо вирішення конкретного завдання у сфері сталого розвитку, отримані з достовірних джерел, опрацьовані за допомогою різних методів аналізу, що містять декілька варіантів його вирішення та можливі очікувані результати. Аналітична інформація про сталий розвиток поділяється на первинну та вторинну (похідну). Під первинною аналітичною інформацією пропонуємо розуміти відомості про окремі події, факти, результати діяльності суб'єктів суспільно-політичних та соціально-економічних відносин тощо. Як правило, така комбінація різноманітних відомостей є слабо структурованою, а об'єднує їх характеристика певного явища певним аналітиком. Похідна аналітична інформація — це результат логічного аналізу та узагальнення первинних аналітичних даних аналітиків або консультантів. Вона дає змогу приймати зважене рішення суб'єкта управлінської діяльності, орієнтуватися в конкретних ситуаціях та прогнозувати сталий розвиток.

Розглядаючи сутність і зміст інформаційної складової державної стратегії сталого розвитку, необхідно зазначити, що вона, на нашу думку, включає три взаємопов'язані складові: систему моніторингу сталого розвитку, інформаційно-аналітичну діяльність та інформатизацію. Засобами інформатизації забезпечується створення єдиного інформаційного простору та належних умов для діяльності суб'єктів системи інформаційного забезпечення стратегії сталого розвитку. Проте ця складова потребує окремих ґрунтовних досліджень з використанням спеціальних методів.

Інформаційно-аналітичне забезпечення є одним із ключових питань, що вирішуються на сучасному етапі формування державної стратегії сталого розвитку України. Постійна циркуляція різноманітної інформації між суб'єктами і навколишнім середовищем є обов'язковою умовою забезпечення сталого розвитку.

Науковці визначають інформаційно-аналітичну діяльність як сукупність дій, що відбуваються в інтересах підвищення ефективності управлінської та політичної діяльності і мають на меті пізнання сутності, причин, тенденцій розвитку подій і явищ у політиці, розгляд і оцінювання ситуацій, вироблення на основі аналізу й обробки інформації висновків, рекомендацій, коментарів; сукупність технологій, методів збирання та обробки інформації, що характеризує об'єкт управлінського впливу (соціальні, політичні, економічні й інші процеси), специфічних прийомів їх діагностики, аналізу й синте-

зу, а також оцінки наслідків прийняття політичних рішень [2].

На нашу думку, інформаційно-аналітична діяльність у сфері сталого розвитку спрямована на забезпечення діяльності посадових осіб, які приймають управлінські рішення в економічній, екологічній та соціальній сферах в умовах дефіциту часу, за неповної, нечіткої або суперечливої інформації про досліджувані процеси. Інформаційно-аналітичне забезпечення передбачає скоординовану діяльність щодо визначення змісту, обсягів, якості інформації, необхідної для забезпечення сталого розвитку, а також заходів щодо раціональної організації процесів збирання, систематизації, накопичення та оброблення цієї інформації шляхом застосування різноманітних методів, методик і технічних засобів. Ця діяльність здійснюється у внутрішньому і зовнішньому середовищі та базується на результатах моніторингу сталого розвитку та власній інформації суб'єктів державної політики щодо сталого розвитку, яка збирається та обробляється в рамках повноважень відповідних державних органів, а також спільній інформації, що формується в результаті комунікації таких суб'єктів із зовнішнім середовищем та між собою.

Загалом система інформаційно-аналітичного забезпечення політики сталого розвитку включає такі основні структурні елементи: відповідні масиви статистичної інформації; джерела отримання цих (даних) відомостей і схеми потоків інформації; засоби обліку, зберігання і переробки інформації; канали зв'язку і передачі інформації; персонал, який забезпечує функціонування системи.

Головна мета системи інформаційно-аналітичного забезпечення на підставі зібраних первинних даних — отримати похідну, підсумкову інформацію, яка становитиме основу для підготовки управлінських рішень. З огляду на це, важливо чітко визначити зміст та обсяг первинної інформації, необхідної для ефективного управління сталим розвитком. В кінцевому результаті це дасть змогу визначити сфери (напрями), на яких мають бути зосереджені основні зусилля суб'єктів державного управління, загрози і ризики, які потребують найбільш активних заходів.

Джерелами отримання первинної інформації є закони та інші нормативно-правові акти України, в тому числі міжнародні договори, відомчі нормативні акти, державні цільові програми сталого розвитку, матеріали аналітичних досліджень, статистичні дані, узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду державного управління сталим розвитком, наукова та спеціальна література тощо.

Загальна мета управління інформацією про сталий розвиток полягає в об'єднанні даних і покращенні їх якості на всіх рівнях шляхом: збирання відповідної інформації; зберігання інформації; аналізу і оброблення даних відповідно до потреб; передачі / поширення (відкриття доступу) до зібраної / проаналізованої / обробленої / систематизованої інформації для суб'єктів державної влади та громадян залежно від їх потреб.

На відповідному етапі формування державної політики сталого розвитку створюються інформаційні масиви (бази) даних. Їх формування і підтримання в актуальному стані має відповідати певним вимогам. Голов-

ними з них є: визначення оптимального обсягу інформації, що має вноситися; систематизація даних, що зберігаються; забезпечення високої достовірності даних і можливості зіставити їх із іншими даними; зручність доступу до інформації, що зберігається в інформаційних масивах (базах) даних; захист цілісності даних і конфіденційності доступу до них; необмеженість системи управління вже існуючою базою даних, тобто можливість її поповнення новими даними.

Таким чином, у сучасних умовах є потреба розроблення, нормативного закріплення та запровадження в практику діяльності суб'єктів державного управління, з урахуванням досвіду відповідних органів європейських та інших країн, міжнародних стандартів управління інформацією, інноваційних методик аналізу ризиків та загроз, інших передових методик інформаційно-аналітичного забезпечення сталого розвитку.

Важливими аспектами інформаційно-аналітичного забезпечення політики сталого розвитку є випереджальне виявлення загроз і ризиків сталому розвитку та прогноз розвитку. Це потребує здійснення переходу до прогностичних форм діяльності, не просто констатації фактів (ознайомлення з первинною інформацією), а системного підходу до розв'язання проблеми загалом на основі поєднання інтелектуальних здібностей персоналу інформаційно-аналітичних підрозділів (керівного складу) з функціональними можливостями сучасних інформаційно-телекомунікаційних систем.

Великий обсяг необхідних даних у сфері сталого розвитку потребує уніфікованих підходів до управління інформацією, зокрема: максимальної автоматизації процесів обробки та обміну інформацією; застосування методів групової взаємодії; уніфікації файлових систем; семантично орієнтованої структури опису документів; оперативності доступу (відповідно до запиту та вимог); наявності електронного документообігу; надійного захисту і збереження інформації тощо. Орієнтація на передбачення (прогнозування), завчасне виявлення тенденцій сталого розвитку і зумовлює потребу застосування різних аналітичних методів опрацювання інформації: порівняльного, ситуаційного, SWOT і PEST-аналізу, аналізу ризиків, проведення аналітичних досліджень, оцінки загроз та ризиків тощо.

Управління інформацією має забезпечувати необхідну підтримку спільної управлінської діяльності суб'єктів політики сталого розвитку. Це потребує відповідної координації та адміністрування процесу створення та функціонування системи інформаційно-аналітичного забезпечення політики сталого розвитку.

Основними напрямками удосконалення (створення) системи інформаційно-аналітичного забезпечення політики сталого розвитку є:

- 1) узгодження (формалізація) підходів щодо збирання, оцінки і документування інформації;
- 2) організація системного обміну інформацією (інформаційної взаємодії);
- 3) надання доступу державним органам до баз даних (інформаційних масивів);
- 4) пошук та запровадження механізмів спільної аналітичної діяльності, аналізу ризиків і загроз, завчасного запобігання загрозам сталого розвитку;
- 5) забезпечення аналітичної підтримки стратегічних

рішень, прогнозування у сфері управління сталим розвитком;

- 6) розвиток співпраці у сфері підготовки аналітиків;
- 7) нормативно-правове регулювання інформаційних відносин;
- 8) застосування новітніх технологій у сфері оброблення інформації, її зберігання та передачі;
- 9) забезпечення захисту інформації, зокрема персональних даних тощо.

Загалом завдання щодо вдосконалення системи інформаційно-аналітичного забезпечення політики сталого розвитку є досить складним. З метою його виконання, на нашу думку, доцільно створити групу експертів, діяльність яких координуватиметься Національною радою зі сталого розвитку України при Президенті України. До групи експертів включити вітчизняних та закордонних фахівців з економічної, екологічної, соціальної галузей та державного управління, для проведення аналізу та оцінки всього спектра інформації щодо політики сталого розвитку. Основними завданнями групи експертів мають стати:

- 1) визначення мети спільної аналітичної діяльності;
- 2) проведення аналізу відомчих масивів інформації, визначення інформації, яку кожен суб'єкт може збирати, виробляти, зберігати;
- 3) класифікація та формалізація інформації. Політика сталого розвитку буде ефективною за умови, якщо всі суб'єкти, які беруть участь у цьому процесі, використовують погоджені стандартизовані шаблони реєстрації інформації;
- 4) опрацювання концепції інформаційного співробітництва, яка, зокрема, визначатиме спільні цілі та потреби в інформації, механізми обміну нею та спільного аналізу;
- 5) розроблення механізму обміну інформацією та спільної аналітичної діяльності. Такий механізм повинен чітко визначати: яка інформація надається в обов'язковому порядку; яка надається за запитом одного із суб'єктів; яка вноситься у спільну базу даних (спільний інформаційний ресурс); яка підлягає спільній оцінці та аналізу;
- 6) визначення контактних структурних підрозділів (контактних посадових осіб), які відповідатимуть за підтримання інформаційної взаємодії;
- 7) опрацювання рекомендацій щодо нормативного врегулювання інформаційних відносин;
- 8) планування поетапного запровадження досягнутих домовленостей.

Група експертів має опрацювати підходи до управління інформацією в п'яти взаємопов'язаних сферах: збирання інформації; обмін статистичною та аналітичною інформацією; обмін інформацією для завчасного запобігання загрозам сталому розвитку; організація спільного аналізу ризиків на шляху досягнення сталого розвитку; забезпечення захисту даних.

Механізм обміну інформацією має поширюватися на всі рівні управління, згідно з повноваженнями, визначеними для кожного рівня. Для місцевого рівня необхідно чітко визначити всі процедури збирання інформації, її локального аналізу, обміну по горизонталі та передачі по вертикалі управління на центральний рівень для подальшого оброблення. Мають бути чітко врегульовані всі процедури стосовно документування, оброб-

лення інформації, яка потребує оперативного реагування, її надання іншим заінтересованим суб'єктам.

На центральному рівні необхідно визначити порядок оброблення інформації, яка має надаватися іншим суб'єктам та направлення узагальненої інформації (власної та отриманої від інших суб'єктів) на місцевий рівень для використання в процесі аналізу ризиків тощо.

Окремим інноваційним напрямом інформаційної співпраці на міжнародному рівні слід розглядати спільний аналіз ризиків. У концепціях сталого розвитку держав-членів ЄС особлива увага звертається на завчасне запобігання загрозам, що дає змогу забезпечити швидке реагування у разі виникнення надзвичайних ситуацій. Необхідними умовами його запровадження є існування функціональних систем аналізу ризиків у кожному суб'єкті державного управління з досвідченими і кваліфікованими аналітиками, які на постійній основі займаються оцінкою загроз і ризиків.

Основними напрямками співпраці можуть бути як стратегічний, так і оперативний аналіз ризиків. Перший дасть змогу вдосконалити аналітичну підтримку управлінських рішень як у рамках окремого суб'єкта, так і в рамках діяльності міжвідомчої координаційної групи стосовно загроз національного рівня, другий — сприятиме підвищенню аналітичної підтримки персоналу, ефективності профілювання ризиків у сфері сталого розвитку.

Одним із перших кроків у провадженні спільного стратегічного аналізу ризиків у сфері сталого розвитку має бути ідентифікація основних загроз, розроблення паспортів загроз і описання пов'язаних з ними ключових ризиків. Ймовірність і наслідки кожного з факторів повинні бути оцінені з метою визначення потенційного ризику для системи безпеки. Під час запровадження спільного аналізу ризиків слід врахувати, що це потребуватиме обробки великого масиву інформації як загального характеру, так і специфічних даних. У зв'язку з цим потрібно створити всі необхідні умови для роботи спільних аналітичних груп, у т.ч. надати їм повноваження щодо формування експертних оцінок, висновків, які не завжди можуть позитивно сприйматися керівництвом держав.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи зазначимо, що в умовах динамічної трансформації світового політичного та економічного простору, суперечливості процесів і наслідків глобалізації розширюється спектр загроз сталому розвитку. Це потребує ефективного управління інформацією, створення (розвитку) системи інформаційно-аналітичного забезпечення політики сталого розвитку на всіх рівнях. Це досить складне завдання, яке потребує нових рішень, застосування інноваційних технологій, часу, додаткових людських і фінансових ресурсів, а найголовніше — готовності суб'єктів державного управління спільно працювати над досягненням поставлених цілей. Інформаційно-аналітичне забезпечення є одним з ключових факторів забезпечення ефективної протидії сучасним загрозам у сфері у сталого розвитку. Завдання щодо створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення політики сталого розвитку має стати одним з пріоритетних у діяльності групи експертів з питань сталого розвитку. До цієї роботи доцільно залучити вітчизняних та міжнародних експертів.

Доцільно актуалізувати роботу щодо розвитку аналітичних підрозділів органів державної влади, їх організаційного, кадрового, технічного забезпечення тощо. Потрібно розвивати співпрацю у сфері підготовки аналітиків та організації аналітичного процесу. Доцільно продовжити проведення наукових досліджень з питань інформаційно-аналітичного забезпечення політики сталого розвитку, зокрема щодо: застосування міжнародного і вітчизняного досвіду у сфері управління інформацією; впровадження новітніх інформаційних технологій аналітичної обробки інформації; створення спільних аналітичних центрів; створення спільних баз даних, інформаційних ресурсів; провадження спільного аналізу ризиків і загроз; створення і функціонування систем завчасного запобігання загрозам; розвитку методології аналітичної діяльності у сфері сталого розвитку.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у дослідженні соціально-інституційних чинників інформаційної складової стратегії сталого розвитку України формування стратегії сталого розвитку України.

Література:

1. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. — К.: НАДУ, 2010. — 820 с.
2. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Наук.-ред. кол.: Ю.В. Ковбасюк (голова) [та ін.]; Національна академія державного управління при Президенті України. — К.: НАДУ, 2011. — Т. 8: Публічне врядування / Наук.-ред. кол.: В.С. Загорський (голова), С.О. Телешун (співголова) [та ін.]; Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президенті України. — Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. — 712 с.
3. Осауленко О.Г. Інформаційне забезпечення державного управління сталим розвитком / [О.Г. Осауленко]. — К., 2001. — 72 с.
4. Почепцов Г.Г. Інформація и дезінформація / [Г.Г. Почепцов]. — М.: Ника-Центр, 2001. — 256 с.
5. Почепцов Г.Г., Чукут С.А. Інформаційна політика: Навч. посіб. / [Г.Г. Почепцов, С.А. Чукут] — К.: Вид-во "Знання", 2006. — 665 с.
6. Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості в діяльності органів державної влади: Указ Президента України [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/93.html>
7. Про доступ до публічної інформації: Закон України № 2939-VI від 13.01.2011 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2011. — № 32. — Ст. 314.
8. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII, із змінами 2011 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
9. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007—2015 роки: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007. — № 12. — Ст. 102.
10. Системний аналіз та інформаційні технології: матеріали науково-технічної конференції. 25—29 травня 2010 року. — К.: ННК "ІПСА" НТУУ "КПІ", 2010. — 452 с. *Стаття надійшла до редакції 25.03.2012 р.*